

Kirglik kurbmäng Estonias

HELE-MAI POOBUS

laulja

Pietro Mascagni "Talupoja au". Koosseis
3. juunil: Santuzza - Pille Lill, Turiddu -
Vello Jürna, Alfio - Rauno Elp.

Ruggiero Leoncavallo "Pajatsid". Aare Saal
- Proloog, Canio/Pagliaccio - Oleg Orlovs,
Tonio/Taddeo - Jassi Zahharov, Nedda/
Colombina - Kristina Vähi, Peppe/Arlecchino
- Mart Madiste, Silvio - Rene Soom.

Dirigent: Jüri Alperden. Lavastaja: Neeme
Kuningas. Lavakujundus: Charles Cusick
Smith (Šotimaa). Kostüümid: Charles Cusick
Smith ja Ivo Nikkolo. Esietendus 11. mail
Rahvuskooper Estonias.

Kevadel 2004 kõlas Tallinnas ja Pärnus Mascagni "Talupoja au" kontsertettekandes, nüüd paar aastat hiljem on teos jõudnud Rahvuskooper Estonia lavalaudadele koos paarilise, Leoncavallo "Pajatsitega". Selline esituskooslus on muutunud juba ammu traditsiooniks. Just neid kaheaastase vahega loodud teoseid peetakse veristliku ooperi kõige puhtamateks stiilinäideteks. Ääremärkusena olgu öeldud, et vaatamata mõne inimese arvamusel, ei tule sõna "verism" mitte 19. sajandi suure itaalia ooperihelilooja Giuseppe Verdi nimest, viitena Verdi-järgsele ooperisuunale, vaid aluseks on sõna *vero* (it k - tõde). Sajandeid oli ooperikunstis aujärg kuulunud mütoloogilistele ja ajaloolistele tegelastele. Aja möödudes ja publiku sotsiaalselt mitmekesisemaks muutudes jättis aga nende saatus vaatajaid ükskõikseks, tekkis vajadus uute kangelaste järele, kellega ka tavainimesed võiksid end seostada. Elu reaalne kujutamine kunstis sai alguse 19. sajandi keskel kirjanduses levima hakanud ideedest ja vaa-detest. Nii Mascagni kui ka Leoncavallo töid publikuni tavaliste inimeste hingeelu, nende tunded, siseheited ja kired kõige tõelisemal viisil, ilma ilustamata. Määravaks sai maksimaalne tõetruudus, elulähedus ja emotsioonide ehedus. Tänapäeva mõistes on need lood elust enesest.

"Talupoja au" on muusikaliselt nagu üksainus sügav hingetõmme, nii mõjuv ja intensiivne on muusika, nii selged ja tugevad on karakterid, et põhimõtteliselt poleks selles ooperis lavastajakätt vahele segama vajagi. Kui laval toimuv mõjuski kohati staa-

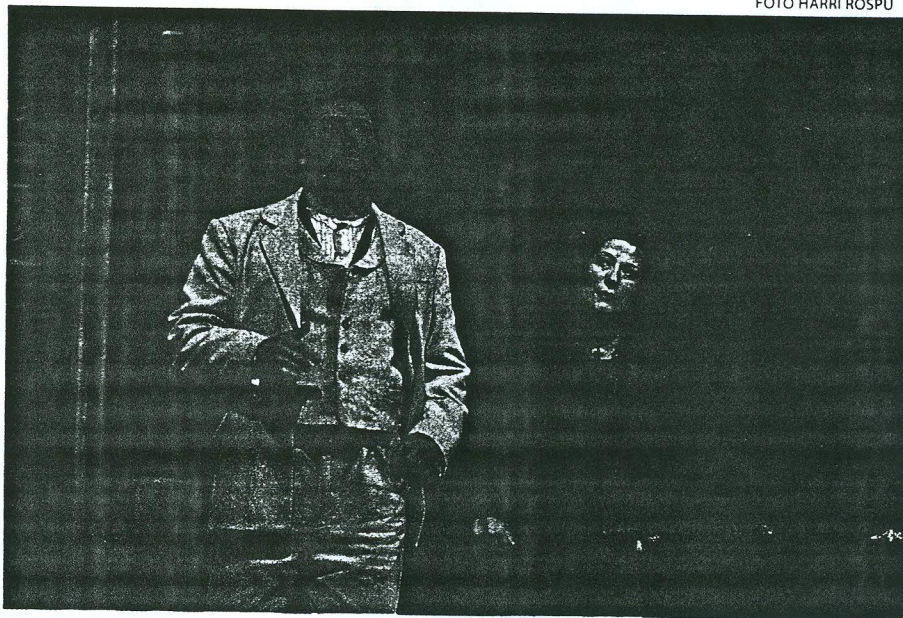

FOTO HARRI ROSPU

Turiddu (Vello Jürna) ja Santuzza (Pille Lill) ooperis "Talupoja au".

tulisena, siis tundub mulle, et seekord oli asi rohkem lauljates ning nende karakterites kui lavastajas. Pille Lill Santuzzana valmistas väga meeldiva üllatuse, kuigi kohati oli tessi-tuur madalavõitu ja vokaal ei tulnud orkestri faktuurist nii hästi läbi, kui oleks soovinud, ning esines kunstlikku häälevärvi tumedamaks tegemist. Samas suutis ta endas leida ning tuua kuulajateni solvatud, mahajäetud hinge üksindust ja dramatismi ning minu jaoks kõige olulisemat selles rollis - siitsiilia naise ürgsust ja alandatud uhkust. Vello Jürna Turidduna pakkus paljulubavaid hetki, aga oli kuidagi ebastabiilne. Esimene *siciliana* "O Lola ch'ai di latti la cammisa" oli puine ja pingutatud, samas joogilaul ehk itaalia-päraselt *brindisi* paistis silma emotsionaalse ehedusega. Üks ooperi võtmestseene, duett Santuzzaga omandas aeg-ajalt kerglase ja liiga pealiskaudse tooni. Kahjuks ei suudetud pinget samm sammu haaval kasvatada, seetõttu jäi ka kulminatsioon veidi kesiseks. Oleksin oodanud Jürnalt rohkem süvitsi minekut, seda enam, et ta on selleks võimeline. Ka mõned Pille Lille esmapilgul ehk mit-te nii olulised fraasid said kergelt koketeeriva varjundi, oleksin tahtnud rohkem kuulda hinge kriipivat ja üha süvenevat ahastust. Samas annan endale aru, et tegemist võis ol-

la ka minu väga rangelt väljakujunenud arusaamisega kahest tegelaskujust ning nende omavahelistest suhetest... Huvastijätt emaga, "Mamma, quel vino e generoso" oli Jürna tõeline õnnestumine sel õhtul, nii mängulises kui ka vokaalses mõttes. Rauno Elpi Alfio köitis järjekordselt tähelepanu oma välise vaoshoitusega, aga selle võrra suurema sisemise kire, meheliku raevu ja hillitsetud kätemaksuihaga, tõestades, et väljendamaks laval tugevaid emotsioone, pole tingimata vaja suurelt ja laialt kätega vehelda. Väikese kriitikanoole heidaksin siiski Elpi itaalia keele pihta, mis isegi eestlase kõrvale tundub üleliia kohmakas, nõtkuse leidmine oleks hädavajalik.

Teises pooles etendatud "Pajatsid" oli lavastatud nüüdisaegses võtmes. Ning väga-gi edukalt. Proloogi laulnud Aare Saalist sai ühenduslülil mineviku ja tänapäeva vahel, kes omandas minu nägemuses jutustaja rolli, tehes sedagi rahulikul ja neutraalsel moel, otsekuu sümboliseerides igavest ja vääramatut aja kulgu. Oma kohalolekuga näitas ta meile, et kuigi maailm meie ümber muutub, jääme ise ikka samaks. Inimesteks koos kõigi oma heade ja halbade külgedega, armastuse ja vihkamisega.

Erinevalt "Talupoja aust" on "Pajatsid"

kahevaatuseline ooper, mida küll tänapäeval esitatakse ilma vaheajata, esimene osa kujutab reaalselt elu, teine aga on "mäng mängus". Kohe ooperi algul üllatas koor oma erkuse ja aktiivsusega, seda enam, et "Talupoja aus" jäi koori esitus veidi kramplikuks ja kohati uimaseks, mis omakorda kajastus suutmatu- ses jõuda orkestriga ühise tempo osas kokkuleppele. Siin aga, vastupidi, oli koor n-ö omas elemendis, nautides seda värviküllust täiel rinnal, mis kandus ka saali. Kõik lavastuslikud liikumised, detailid ja kostüümid (Ivo Niggolo) olid hästi läbi mõeldud, Alfio kodust oli aja möödudes saanud Alfio Club, linnapilti olid lisandunud hotell, fotoäri ja muud eluliselt vajalikud asutused; kirik säras nagu Las Vegase kiirabiellujate kabel. Igati soodus ümbruskond algavaks kurbmänguks. Solistide vahel valitses tugev ansambelitaju, seetõttu on raske ja samas suhteliselt mõtetu öelda, kes laulis kõige paremini, võitis aga kokkuvõttes etenduse terviklikkus. Öhtu suurimad ovatsioonid teenis vaieldamatult Canio/Pagliaccio rollis säranud Oleg Orlovs, kes Eesti publikule tuttav juba varasematest Estonia etendustest. Tema vokaalses esituses oli maailmatasemel soorituse hõngu, midagi sellist, mis teistele jäi kättesaamatuks. Mõningane lavaline puius ja hetkiti kinni jooksnud emotsioon isegi sobis sellesse rolli. Noored solistid Kristina Vähi ja Rene Soom said oma ülesandega hästi hakkama. Kuigi Nedda aaria pani mõtlema, kas Vähi häälel on selleks partiiks just päris sobiv, siis ooperi edenedes ei pööranud ma sellele enam tähelepanu, Nedda/Colombina paelus oma vaba lavalise liikumise, energia ning särava vokaaliga. Väga hea sooritus! Usun, et Nedda rollist saab Kristina Vähi jaoks tähtis versu- tapost. Rene Soom osutus talle vääriliseks

partneriks, noorusliku värskuse ja entusias- miga lauldud Silvio roll on kindlasti oluline edasiminekuks, kuid praegu jääb kohati puudu vokaalselt vabadusest. Väga huvitavalt ja sa- mas võrdlemisi lakooniliste vahenditega oli lahendatud ooperi teine vaatus ehk teater teatris. Valge riie, mis eraldas mängu tegelik- kusest, ja punane riidesiil, sümboliseerides verd ja surma. Toredaid hetki pakkus Mart Madiste, kellel on kuhjaga loomulikku koo- mikuannet, mida ta Peppe/Arlecchino rollis ka osavalt rakendas.

Leidsin end pärast etendust mõtiskle- mas Jassi Zahharovi fenomeni üle. Mis on küll see, mis eristab teda teistest lauljatest? Esiteks kindlasti hääle – nii kauni, sametise ja isikupärase tämbriga hääle kohtab haru- harva; loomulik musikaalsus, suurepära- ne diktsioon, paindlik ja voolav häälekäsitlus. Kui nende omadustega võivad hiilata nii mõned- ki teised lauljad, siis Zahharovis on lisaks veel see salapära- ne "miski", mis paneb kuu- lama ja kaasa elama. Kordumatu aura, mi- da pole võimalik õppida. Seetõttu mõjub ta alati, keegi ei jää teda kuulates neutraalseks, meeldimine või mittemeeldimine on juba iseküsimus. Tonio/Taddeo roll "Pajatsites" tekitas vastakaid tundeid, ühest küljest oli kõik justkui ideaalselt lauldud ja näideldud, samas oli aga rollis liiga palju lihtsalt Jassit.

Kokku võttes oli tegemist suurepära- se ooperiõhtuga, kus tähtsat rolli mängi- sid ka RO sümfooniaorkester ja dirigent Jüri Alperden. Vaatamata liigsele *forte*le "Talupoja aus" oli orkestri mäng ladus ja toon ilus. Usun, et nende kahe ooperi kavva võtmisega on Estonia kindlustanud endale publiku huvi ja tänu pikaks ajaks.